

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 7, Issue 1, March 2019, p. 340-347

Received	Reviewed	Published	Doi Number
13.11.2018	27.02.2019	25.03.2019	10.18298/ijlet.3198

Determination of Literature in Şehriyar's Poetries

Osman TÜRK¹

ABSTRACT

Muhammet Hüseyin Tebrizi (Shahriar), Azeri Turkish Literature XX. century is one of the most important poets. With his poems, he is an interpreter and he has played a very important role in reflecting the people's feelings. Shahriar created his poems by kneading in the geography in which he lived. He has not broken away from culture and brought to literature the values that will shed light on the next period. There is a striking relationship between the meaning of voice and meaning in the poetry of Shahriar. There is harmony between meaning and shape that complement each other. Beyond being a literary form in the poetry of Shahriar, it contains the cultural values of the geography and thought that it feeds. His poems, which he wrote in Turkish, were announced not only to his geography but also to the Turkish world to different parts of the world with his poems in Aman Ayrık, El Kimim, Haydar Baba coğrafya Selam, Derya Eyledim, Türkün Dili D. In this study, the content of this poem, main unit, verse form and the effects of Turkish Language and Literature were examined and evaluated with the poem değerlendiril Aman Ayrış, El Kimim, Haydar Babaliya Selam, Derya Eyledim, Türkün Dili değerlendiril. He has produced works in two different fields of Turkish. His poetry, which he wrote in Turkish, was not only known for his geography and cultural structure but also for the Turkish world. Shahriar is one of the most important poets who have reinterpreted these traditional cultural elements with their own style. The poem ır Heyar Baba "is divided into two main chapters written at different times in history. The first part is 76 continents and in 1952 the poetry was completed. After a short time, the second part of 49 continents was written. Şiir Haydar Babaya Selam bir is a modern style poem written in 11 patterns of syllable, consisting of 125 continents of five strings.

Key Words: Şehriyar, Turkish Poetry Effect, Turkish Language, Aman Ayrılık.

Şehriyar'ın Şiirlerinde Edebiyata Dair Tespitler

ÖZET

Muhammet Hüseyin Tebrizi (Şehriyar), Azeri Türk edebiyatının XX. yüzyıldaki en önemli şairlerindedir. Yazdığı şiirlerle halkın duygularına tercüman olup halkın duygularını yansıtmada çok önemli görevler üstlenmiştir. Şehriyar, şiirlerini yaşadığı coğrafyada yoğunlaşarak meydana getirmiştir. Kültüründen kopmayıp bir sonraki döneme de ışık tutacak değerleri edebiyata kazandırmıştır. Şehriyar'ın şiirlerinde ses uyumu ile anlam arasında dikkat çeken bir ilişki vardır. Anlam ile şekil arasında birbirlerini tamamlayan ahenk söz konusudur. Şehriyar'ın şiirlerinde edebî bir şekil olmanın ötesinde, beslendiği coğrafya ve düşünce kültürü değerlerini içinde barındırır. Türkçe kaleme aldığı şiirlerinden "Aman Ayrılık, El Kimim, Haydar Baba'ya Selam, Derya Eyledim, Türkün Dili" adlı şiirleriyle ününü sadece yaşadığı coğrafyaya değil, dünyanın değişik bölgelerine özellikle de Türk dünyasına duyurmuştur. Bu çalışmada Şehriyar'ın "Aman Ayrılık, El Kimim, Haydar Baba'ya Selam, Derya Eyledim, Türkün Dili" şiiri üzerinde durularak bu şiirde işlenen temalar, nazım birimi, nazım şekli ve Türk Dili ve Edebiyatı tesirlerine ait veriler incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Türkçenin iki farklı sahasında eserler vermiştir. Türkçe kaleme aldığı şiirlerinden "Haydar Babaya Selam" adlı şiiriyle ününü sadece yaşadığı coğrafya ve kültürel yapısına değil, dünyanın değişik bölgesinde yaşanan ve özellikle de Türk dünyasına adını duyurabilmiştir. Şehriyar, sözü geçen geleneksel kültür unsurların kendine has üslubuyla tekrardan yorumlamış, bu değerleri kalıcı kılmayı başarmış önemli şairlerindedir. "Haydar Babaya Selam" şiiri tarihin farklı zamanlarında yazılmış iki ana bölüme ayrılır. Birinci bölüm, 76 kıta olup 1952 yılında şiiri tamamlanmış; kısa bir zaman sonra da 49 kıtalık ikinci bölümü kaleme alınmıştır. "Haydar Babaya Selam" hecenin 11 kalıbıyla yazılmış, beşer dizelik 125 kıtadan oluşan modern bir biçimde kaleme alınmış şiirdir.

Anahtar Kelimeler: Şehriyar, Türk Şiiri Tesiri, Türk Dili, Aman Ayrılık.

¹ Dr, Harran Üniversitesi, osmanturk@harran.edu.tr

1. Giriş

Muhammed Hüseyin Şehriyar (1906-1988), Güney Azerbaycan'da yaşamış, Azeri Türkçesinin ve Türk dünyasının önemli şairlerindedir. Şehriyar (1906-1988), Güney Azerbaycan'ın en büyük şairi ve çağın hafızı olarak bilinen doktor lakaplı ve seyit (peygamber soyundan gelen) olması yönüyle de halk arasında büyük saygı ve sevgi gören kişidir. Şehriyar, eserleriyle İran edebiyatında Maarif nişanı ile büyük bir üstad olarak da bilinmektedir. Şehriyar'ın eserlerinden yola çıkarak iyi derecede Türkçe, Arapça ve Farsça bildiğini ve sadece İran'ın değil, bütün şark âleminin iftiharını kabul görmüştür. Şairin dil ve sanatı, özellikle de manzumeleri üzerine bugüne kadar birçok araştırmalar yapılmış bundan sonra da çeşitli çalışmalara kaynaklık teşkil etmiştir. Şehriyâr, vermiş olduğu eserler açısından ölümsüz bir söz ve sanat adamıdır. Şehriyâr, şiirlerinde kendi devrinin tüm sıkıntı ve eziyetlerine yer veren, halkın karşılaştığı zorluklara sözleriyle katkıda bulunan bir şairdir (Aplarslan, 1975; Özkan ve Bozkurt, 1997; Türk, 2016). Yaşadığı dönemde gerek İran'ın içinde gerekse dışında meydana gelen her olay karşısında sessiz kalmamış duygularını şiirleriyle ifade etmiştir. Bu yönüyle de Türk ve Fars edebiyatının ileri gelen şairlerindedir. Onun eserlerindeki konu, şekil ve motifler zaman zaman kendinden sonra gelen şairler tarafından sevilmiş, araştırılmış ve taklit edilerek nazireler yazılmıştır. Şehriyâr, elbette Fars diliyle şöret bulmuş bir şairdir. Fakat onun Türk diliyle kaleme aldığı eserler ününe ün katmış, isminin tüm Türk dünyasında ölümsüzleşmesine yol açmıştır. Şayet onun Türkçe şiirleri, özellikle de Haydar Baba'ya Selâm manzumesi olmamış olsaydı onun adı belki de Türk dünyasında hiç anılmayacak ve İran Edebiyatında da bu kadar meşhur olmayacaktı. Oysa şair, bunu gerçekleştirmiş ve sesini İran, Türkiye, Azerbaycan ve diğer Türki cumhuriyetler başta olmak üzere dünyanın birçok yerine duyurmuş, şiirleri özellikle de Haydar Babaya Selâm isimli manzumesi birçok dünya diline tercüme edilmiştir (Gedikli, 1990, s. 88-89). Hatta buna birçok nazireler yapılmış, şairler isimlerini yaptıkları bu nazirelerle duyurmuşlardır. Dolayısıyla Şehriyâr, bu tür şairlerin ünlü olmasına da vesile olmuştur. Şiirlerde ortaya çıkan; sözlüklerde, edebî ve estetik değeri olan, belli şekillere göre düzenlenmiş vezinli ve kafiyeli söz ve seslerin, ritimlerin, ahenklerin kaynaşmasıyla hisleri, intibaları, heyecanları güçlü bir şekilde anlatma şekli ve sanatı; bu yolla meydana getirilmiş eser anlamlarına gelen şiirle ilgili bizzat bazı tanımlamalar yapılmıştır (Dilçin, 1995). Şehriyar'ın şiirlerinde de bu tür özellikler bulunmaktadır. Türk Dili ve Edebiyatı tesirleri doğrultusunda yapılan bir şiir tahlili araştırması ele alınmaktadır.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Şehriyar'ın eserlerinde yer alan "Haydar Babaya Selam, Türkün Dili (1969), El Bülbülü şiirlerinde Türk edebiyatına bağlı Divan ve Halk edebiyatı tesirlerine dair kullanmış olduğu tespitlerin değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Şehriyar'ın eserlerinin yaygın olduğu dönemde hece veznini kullandığı gibi aruz veznini de kullanmıştır. Bu vezinle divanlar, semailer, selisler, kalenderiler, satrançlar söylenmiş, şiirlerinde Türkçe, Arapça ve Farsçadan alınmış pek çok kelime ve terkibe, dinî-tasavvufî kavramlara yer vermiş, klasik edebiyatın türlerini, mazmunlarını, edebî sanatlarını kullanmış, klasik edebiyat mensupları gibi nazireler yapmış ve adına tarih düşürmüştür. Bu nedenle Şehriyar'ın İran Edebiyatında yer alan eserlerinin Divan ve Halk Edebiyatı bakımından hangi tesirlerin yer aldığını tespit edebilmek amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla, çalışmada Şehriyar'ın eserleri şekil ve muhteva bakımından incelenerek şiirlerindeki klasik edebiyata ait unsurlar tespit edilmeye çalışılması bakımından önem teşkil etmektedir.

3. Bulgular

Araştırmada Şehriyar'ın "Haydar Baba'ya Selam" şiirine bakıldığında hece ölçüsü ile söylenmiş ve şiirlerin on birli ölçü ve koşma nazım biçiminde olduğu görülmektedir. Bu şiirlerin dörtlük sayısı üç ile yirmi arasında değişir. Hece ölçüsü (4 +4+3 veya 6+5) aralığındadır.

Aman Ayrılık

Bir gözün açar, bir gözün yumar
Araz'ı serin gördükde umar
Hezer'i derin gördükde cumar
Can deryasına cuman ayrılık
Aman ayrılık, aman ayrılık

(Akpınar, 1979, s. 73)

Aman ayrılık şiiri 5'liklerden oluşmuştur. Yukarıdaki ilk kıtaya baktığımızda kendi içerisinde bir kafiye düzeni görülmektedir. Hece ölçüsüyle yazılmıştır. Bu şiirde kullanılan hece ölçüsü 5+5 = 10 hece düzeniyle yazılmıştır. Kafiye durumu açısından bakıldığında redif ve tam kafiye görülmektedir. İlk dizide bulunan "ar" eki redif; "um" hecesi de tam kafiye oluşturmaktadır. Son iki dizide yer alan "ayrılık" kelimesi redif ve rediften önce gelen "man" hecesi de zengin kafiye oluşturmaktadır. Tematik açısından incelendiğinde, lirik bir şiir türü olduğu göze çarpmaktadır. Kafiye düzeni bakımından bakıldığında "aaabb" şeklinde sıralanmıştır.

İsminden de anlaşılacağı bu şiir; ayrılık ve hasreti dile getirmektedir. Şehriyar'ın şiirleri yalnızca duygulara hitap etmemektedir. Şiirde sosyal yapı ve kültürel değerleri kendi bünyesinde harmanlayıp dışa vurumudur. Anlatılmak istenen duygunun yanında oluşturulan şiir, kafiye düzeni açısından da bir uyum içerisindedir. Şiirde verilmek istenen mesaj büyük bir ustalıkla dile getirilmeye çalışılmış ve bunun en önemli yanı gerek kafiye şekli olsun gerek söz sanatları açısından olsun her ikisini harikulade bir şekilde kullanmıştır. Bunun yanında cümle içerisinde geçen ünlü ve ünsüzler de büyük bir uyum içerisinde görülmektedir.

Aman Ayrılık

Araz'ım vursun baş daşdan daşa
Gözyaşı gerek başlardan aş
Nece yad olsun gardaş gardaşa
Ne din ganır, ne iman ayrılık
Aman ayrılık, aman ayrılık

(Akpınar, 1979, s. 73)

İkinci kıtada görülen özellikler, yukarıdaki şiirle simetrik gözükmemektedir. Bazı ufak tefek farklılıklar olsa da büyük çoğunlukla birbirine benzemektedir. 5+5=10 hece ölçüsüyle yazılmıştır. İlk üç mısırda bulunan "a" sesi redif bölümünü; "aş"lar da tam kafiye şeklini oluşturmaktadır. Son iki dizide bulunan "ayrılık" kelimesi redif; "man" lar zengin kafiye oluşturmaktadır. Kafiye düzeni ise "ccbb" şeklinde dizilmektedir.

Türk şiirinin geleneksel temi olan gurbet, ayrılık ve özlem Şehriyar'ın şiirlerinin de tipik bir özelliğidir ve bu şiirde büyük bir özlem dile getirilmektedir. Ayrılığın kolay olmadığı ve bu ayrılığı yaşayanın bazı manevi değerleri kaybedecek bir seviyeye geldiği görülmektedir. Öyle bir duygu yoğunluğu

içerisinde olduğu için kendi hasretini de bir dereye benzeterek coşup akacağı vurgulanmaktadır. Bu duygu yoğunluğunu yaşamak için de bunu içten yaşanması gerekli olduğu anlatılmaktadır. Aynı zamanda şiirde geçen sanatların dışında, insani bağının nasıl olması gerektiği üzerinde durulmakta ve atalarımızdan kalan atasözü niteliğinde olan örnekler verilmektedir. Şehriyar'ın şiirlerine bakıldığında yalnızca kuru bir ifade de kalmadığı görülmektedir. Şiirleri oluştururken nakkaş gibi sanatkâr edasıyla işlemiş ve bunların arasına da söz sanatlarını serpmiştir. "Şehriyar, İran'daki Türk edebiyatında dili kullanma biçimiyle yenilikçi bir öncüdür. Âşık tarzı şiire, geleneksel söz kalıplarına, atasözleri ve deyimlere müracaatı ile yeni bir çığır açmış, Güney Azerbaycan Türkçesini ayağa kaldırmıştır" (Özkan, 2006, s. 147).

El kimin

Şehriyar'ım gözüm yaşı sel kimin,
Garip sen mi vetanında el kimin,
Sevda üreğimde kara yel kimin,
Heç elden özgeye gardaş olar mı?
Haramzadalardan yoldaş olar mı?

(Akpınar, 1979, s. 83)

Bu şiirde hece ölçüsünü kullanan ve aynı zamanda her Türk vatandaşın anlayabileceği sade bir dil kullanmıştır. El kimin şiiri 6+5=11 hece ölçüsü yazılmıştır. İkinci dizedeki mısra 4+4+3 hece ölçüsüyle yazılmıştır. Şiir yek uyum içerisinde görülmektedir. İlk üç dizede yer alan "kimin" kelimesi redif bölümünü oluşturmaktadır. Rediften önce yer alan "el" hecesi de tam kafiye oluşturmaktadır. Son iki dize ise kafiye düzeni bakımından baktığımızda "olar mı" redif; "daş" hecesi de zengin kafiye görülmektedir. Aynı şekilde Aman ayrılık şiirinde görülen lirik tarzı bu şiirde de görülmektedir. Kafiye düzeni ise "aaabb" şeklindedir.

El Kimin şiiri de duygu yoğunluğu açısından dikkate değerdir. Şairin kendi öz vatanında garip hissetmesi ve burada yabancı olduğu izlenimi verilmektedir. Bu sevda yüreğinde büyüyerek kara yele benzetilmiştir. Şiirde yapılan benzetme, anlamın etkileyciliği belirtmek için verilmek istenen duygu daha anlamlı hale gelmiştir. Yanlış yolda olanlardan arkadaş olmayacağı gibi aynı zamanda toplum düzeni açısından verilmek istenen mesaj da çok anlamlıdır.

El kimin

Gurt gurtnan dolaşır, itler it inen,
Gurt şikarman doyar, itler küt inen,
Yanaşmanın goynu dolar pit inen
Heç delden özgeye gardaş olar mı?
Fars, Çin, Urustan yoldaş olar mı?

(Akpınar, 1979, s. 84)

El kimin ikinci kıtasında yer alan şiir 6+5=11 hece ölçüsüyle yazılmıştır. İlk üç dizede yer alan "inen" hecesi redifi oluşturmaktadır. Rediften önce gelen "t" ler yarım kafiye şeklinde görülmektedir. Son iki dizeye baktığımızda "olar mı" redifi oluşturmaktadır. "daş"lar ise zengin kafiye oluşturmaktadır. Kafiye düzenine bakıldığında "cccdd" şeklinde dizilmiştir. Bu kıtada yer alan nazım türü hem didaktik hem de lirik şiir özelliği göstermektedir.

Bu beşlikte “asaletin değerleri” atasözlerden ve deyimlerden yola çıkarak anlatılmaya çalışılmıştır. Kurt, kurt ile dolaşır derken; asil ve değerli insanların kendi meziyetlerine uygun olabileceği insanlarla gezip dost meclislerinde bulunabileceği açık bir şekilde ifade etmeye çalışılmıştır. İtler, it ile dolaşır deyişi ise, başıboş ve ayyaş inanların da kendi toplumları olan arkadaş grubu ile beraber oldukları anlatılmıştır. Asalet sahibi insanların hayatın her yönüyle kendine yakışacak şekilde yaşayacakları ifade edilmiştir. Kırıntılarla beslenmediği ve yalakalık yapmadıkları, bunun dışında onuru ile yaşadıkları anlatılmıştır. Kişilik olarak alt tabakadan insanlarla yaşanırsa bir takım olumsuzlukların yaşanılması kaçınılmazdır. Başka milletlerden yoldaş olamayacağı sorusunu dile getirmiştir. Her mısrasında bir duygu, fikir, öneri ve tavsiye anlatılmaktadır.

Haydar Babaya Selam

Heyder Baba, ıldırımlar şakanda,
Seller, sular şakıldayıp akanda,
Kızlar ona saf bağlayıp bakanda,
Selam olsun şevkatize, elize,
Menim de bir adım gelsin dilize.

(Ergin, 1981, s. 59).

Haydar Baba'ya Selam en güzel ve dokunaklı diyebileceğimiz şiirlerdendir. Türk edebiyatında çok önemli bir yere sahiptir. Haydar Baba'ya Selam şiiri beşliklerden oluşmuş bir şiirdir. Bu şiir 6+5=11 hece ölçüsüyle yazılmıştır. Kafiyeleşmesi ilk üç dizeye bakıldığında “anda” kelimeleri redif; “ak” hecesi de tam kafiye şeklindedir. Kıtanın son iki dizesinde görülen kafiye ise “ize” heceleri redif; “l” sesi ise yarım kafiye dir. Kafiye düzeni “aaabb” şeklinde sıralanmıştır.

Şiir, birçok duygunun harmanlamasından oluşmuştur. Şiirde mutluluk, ağlama, gülme ve üzüntü hep bir arada görülmektedir. Şairin, şiirinde cansızı canlandırdığı ve sanatları yerli yerinde kullandığı görülmektedir. Şiirlerinde halkla iç içe olduğu ve halkçı bir kişiliğe sahip olduğu izlenimi verilmiştir. Şiirleri, halk nazarında bu kadar öne çıkması ve halkın içtenlikle kabul etmesinin en büyük özelliği de halkı gibi düşünen, kederlenen, sevinen ve halkın dilini kullanması ise şaire olan sevgisini arttırmıştır Şair şiirlerini büyük bir cesaret ve kararlılıkla dile getirmiştir.

Haydar Baba'ya Selam

Heyder Baba, kehliklerin uçanda,
Göl dibinde dovşan kalkıp kaçanda,
Bahçaların çiçeklenib açanda,
Bizden de bir mümkün olsa yâd ele,
Açılmayan ürekleri şâd ele.

(Ergin, 1981, s. 63).

Haydar Baba'ya Selam şiirinin ikinci beşliği 6+5=11 hece ölçüsüyle yazılmıştır. İlk üç dizesinde yer alan “anda” heceleri redif; “ç” sesi ise yarım kafiye dir. Son iki dizesinde yer alan “ele” kelimeleri ise redif; “âd” hecesi de zengin kafiye oluşturmaktadır.

Şehriyar'ın başka bir özelliği de doğa tasvirlerini çok iyi bir şekilde resmetmesidir. Şiiri okurken insan kendini anlatılmak istenilen tasvirin içinde buluyor. Kullandığı kelimeler çok açık ve net bir şekilde yerli yerinde oluşmuştur. Doğa tasviri dışında kendi memleketini Türk toplumların yaşadığı yerlerle karşılaştırması görülmektedir. Şairin bir özlem duygusu içinde olduğu hissedilmektedir.

Derya eledim

Türki bir çeşme ise, men onu derya eledim,
Bir soyug me'rekeni mahşeri-kübra eledim.

(Gedikli, 1990, s. 54)

Derya eledim şiiri beyitlerle yazılmıştır. Muhammed Hüseyin Şehriyar, hece ölçüsü yanında aruz veznini de kullanmıştır. Derya eledim şiiri de bunlardan bir tanesidir. Gerek hece ölçüsü olsun gerek aruz ölçüsü olsun, her iki sanatı da yerli yerinde kullanmıştır. Yukarıdaki ilk beyit aruzun “fâilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün” kalıbıyla yazılmıştır. Kafiye düzeni “aa” şeklindedir. Nazım türü açısından bakıldığında gazel ve kaside karışımı olan şiir görünümü vermektedir. Her iki nazım türünü kullanmıştır. Türk dilinin büyük bir çeşme olduğu ve bu çeşme gittikçe büyüyen bir edebiyat, tarih ve kültür olduğu görülmektedir. Şairin gerek beyitlerden oluşan şiirleri olsun gerek kıta ve beşliklerde oluşan şiirleri olsun hemen hepsinde söz sanatlarından faydalandığı görülmektedir. Beyit halinde yazılan şiirlerinde daha çok kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmeye çalışmıştır. Şiirleri kaside ve gazel tarzında olmasına rağmen daha çok duygularını açık bir şekilde anlatmaktadır.

Derya eledim

Bir ışıltıydı, Seha ulduzu tek görsenmez,
Göz yaşımla men onu üqdi-Süreyya eledim.

(Gedikli, 1990, s. 55)

Şiirin ikinci kıtasına bakıldığında aruz vezninin başka bir kalıbı kullanılmıştır. Bu beyitte kullanılan aruzun “fâilâtün, feilâtün, feilâtün, fa'lün” kalıbı görülmektedir. Kafiye düzeni “ba” şeklinde dizilmiştir.

Derya eledim

Ümidim var ki, bu derya hele oğyanus ola,
Ona zamin bu zemine ki, müheyya eledim.

(Gedikli, 1990, s. 54)

Derya eledim şiirinin üçüncü beytine bakıldığında aruz vezninin başka kalıpları olduğu görülmektedir. Aruz vezninin “feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün” kalıbıyla yazılmıştır. Her beytin sonunda yer alan “eledim” kelimesi redif bölümünü oluşturmaktadır.

Şehriyarın şiirlerini sade ve açık bir dille yazmasına rağmen, şiiri daha etkileyici kılmak ve anlamını pekiştirmek için ara ara söz sanatlarına başvurulduğu görülmektedir. İlk beyitte yer alan dizide Türkçeyi bir çeşmeye benzeterek teşbih, devamında derya eledim diyerek mübalağa sanatına yer verilmektedir. Büyük bir ümit içerisinde olup beklentinin gerçekleşeceği ummaktadır. Bu hayali her zaman tasavvur ettiği görülmektedir. Bu şiirde Türk diline verdiği önem görülmektedir.

Türkün Dili

Türkün dili tek sevgili, istekli dil olmaz,
Ayrı dile gatsan bu esil dil esil olmaz.

(Gedikli, 1990, s. 54)

Muhammed Hüseyin Şehriyar'ın başka bir şiiri olan Türk'ün dili şiiri de derya eledim şiiri gibi aruz vezniyle oluşturulmuştur. Bu şiirde görülen aruz vezni derya eledim şiiri gibi değişkenlik göstermemektedir. Bu şiirde görülen aruz vezni şiirin tamamında görülmektedir. Bu beyitte görülen aruz kalıbı "mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün"dür. Burada kullanılan nazım türü, gazel ve kaside tarzında oluşmuştur. Görülen nazım türünden daha çok kendi duygu ve düşüncelerini dile getirildiği görülmektedir. Nazım şekli "aa" şeklinde dizilmiştir.

Türk'ün dili hürriyet kavramı olarak değerlendirilebilir. Kelime anlamı "bağımsızlık"tır. Teslimiyetin, kulluğun ve belirlenmenin olmadığını gösterir. Bağımsızlık anlamında, hiçbir baskının bulunmadığını ifade eder. Hürriyet kavramı, metafizik ve sosyolojik açıdan kullanılmış olabilir (Türk, 2016).

Türkün Dili

Sözler de cevahir kimidir, esli bedelden,
Teşhis veren olsa, bu geder zir-zibil olmaz.

Şair ola bilmezsen, anan doğmasa şair,
Missen, a balam, her sarı köynek gızıl olmaz.

(Gedikli, 1990, s. 54)

Nazım şekli "xa" şeklinde dizilmiştir. Türkün Dili'nde yer alan "olmaz" kelimeleri redif bölümünü oluşturmaktadır. Şiir, söyleyiş olarak; sade, açık ve temiz bir dil kullanmış, ama ifadelere renk katmak için zaman zaman söz sanatlarına yer vermiştir. Verdiğimiz örneğe baktığımızda, sözleri cevahire benzeterek teşbih sanatını kullanmıştır.

Şehriyar'ın çok önemli şiirlerinden biri de Türkün dili'dir. Türkçenin sevgi gibi değerli ve kutsal olduğu görülmektedir. Türkçenin başka dile karışmayacağı ve diğer dillerden üstün olduğu belirtilmiştir. Türkçeye âdete kutsal bir değer ve anlam yüklenilmektedir. Gerek kullanılan kelimeler olsun gerek atasözü ve deyimler olsun ve gerek Türkçeye kattığı anlam olsun ve gerekse verilmek istenen mesaj olsun her yönüyle anlatılmak istenen duygu ve düşünceyi Türkçeyi diğer dillerden bariz bir şekilde ayırdığı görülmektedir Türkçenin her kelimesi bir cevher gibi değerli olduğu belirtilmektedir. Bir şairin şiir yazabilmesi için belli bir gelenekten gelmesi gerektiği vurgulanmaktadır. İyi bir şairin donanımlı, Türkçenin kelime değerlerini ve kelimelere yüklenen anlamlarını bilmek olduğu saptanmıştır. Beyitte anlatılmak istenen duyguyu "şair olmak için anadan doğmak" sözü çok açık bir şekilde belirtilmiştir. Herkesin gelişi güzel şiir yazamayacağı, belli bir birikimin olması gerektiği dile getirmiştir.

Dil, bir toplumun düşünce yapısını gösteren, toplumu toplum yapan, insan ile toplum arasındaki bağı sağlayan, nesilden nesile aktaran en güçlü kültür ögesidir. Bu düşünceyle bağlantılı olarak, dil aracılığıyla kültürel bağların oluşması ve kuşaktan kuşağa aktarımının sağlanabildiğini ve toplum yapısının anlaşılabilirliğinin kolaylaştığını söyleyebiliriz. İnsanların yaşadığı toplum yapısıyla bağlantılı olarak bir yaşayış şekli ve dil yapısı vardır. Kimlik oluşturma da en önemli unsurlardan biridir (Aksan, 1995; Türk, 2017).

4. Sonuç

Araştırma sonucunda yer alan Şehriyar'ın eserlerindeki hece ölçüsü, kafiyeler, üslup, ekol ve sanatların Türk Dili ve Edebiyatı tesiri bağlamında etkileri ortaya çıkabilmiştir. Şehriyar'ın eserlerinde çoğunlukla tam ve zengin kafiyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ele alınan eserlerinde şair, didaktik ve lirik tipine ağırlıklı olarak yer vermiştir. Türk dünyasının büyük şairi Muhammed Hüseyin Şehriyar, şiirlerinde lirik bir üslupla çocukluğunun şevkli günlerini anlatmıştır. Bu şiirleriyle Türk dünyasının en çok tanınan metinlerinden biri olmuş ve esere yüzlerce nazire yazılmıştır. Eserin etkisi öylesine güçlü olmuştur ki onun biçimi yeni bir 'nazım biçimi' haline gelmiştir. Şair, ses ve söyleyiş ustalığını yaratıcı hayal gücü ile birleştirerek bireyin hüznünü ve aşkını evrensel bir boyuta taşımıştır. Aynı zamanda koşma türünde ağırlıklı şiirler yer alması; teşhis, teşbih ve tenasüp sanatlarının sıklığı gibi edebi türlerindeki tesirlerin hepsi Türk Dili ve Edebiyatına olan yakınlığı ve özelliklerinin içerisinden beslendiği söylenebilir.

Kaynakça

- Akpınar, A. Y. (1979). Şehriyar Türk Edebiyatı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Aksan, D. (1995). Şiir Dili ve Türk Şiir Dili. Ankara: Engin Yayınları.
- Aplarslan, A. (1975). Çağımızda Türk Şiirinin Coğrafi Sınırları. Boğaziçi Üniversitesi dergisi, (3).
- Dilçin, C. (1995). Türk Şiir Bilgisi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (1981). Azeri Türkçesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Gedikli, Y. (1990). Şehriyar ve Bütün Türkçe Şiirleri. İstanbul: Burçak Yayınları.
- Özkan, İ. ve Bozkurt, F. (1997). Şehriyar ve 'Sehendim' Şiiri", Türk Kültürü. Yıl : XXXV, (412). s. 23-38. Ankara: Milli Kültür Yayınları.
- Özkan, İ. (2006). Şehriyar'ın Şiirlerindeki Kültür Değerleri. Kayseri Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Dergisi, 20(1), 143-151. 12 Mayıs 2014 tarihinde http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_20/12_%20143-151_%20syf.pdf adresinden alınmıştır.
- Türk, O. (2016). Mehmet Akif Ersoy'un "Safahat" Adlı Eserinde Sosyal Eğitim Unsurları. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, (4) 26, 443-457.
- Türk, O. (2016). Şehriyar'ın Türkçe Divanı Olan "Haydar Babaya Selam Şiiri"nin Türkçe Deyimleri Üzerine Bir Değerlendirme. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, (4) 28, 464-470.
- Türk, O. (2017). Türkçe Öğretmenlerinin Konuşma İlgileri ve Sınıf İçinde Kullandıkları Konuşma Dili Üzerine Bir Araştırma. Turkish Studies Dergisi, 12/6, 783-798.